

"İ'lem eyyühe'l-aziz! Esmâ-i hüsnâyı tazammun eden bazı fezlekelerle âyetlere hâtîme verilmekte ne gibi bir sır vardır?" Burayı cevabıyla birlikte izah eder misiniz?

"İ'lem eyyühe'l-aziz! Esmâ-i hüsnâyı tazammun eden bazı fezlekelerle âyetlere hâtîme verilmekte ne gibi bir sır vardır?"

"Evet, Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyan, bazen âyât-ı kudreti âyetlerde basteder, sonra içerisinden esmâyı çıkarır. Bazen mensucat toplar gibi açar, dağıtır; sonra toplar, esmâda tayyeder. Bazen de ef'âlini tafsil ettikten sonra, isimlerle icmal eder. Bazen de halkın a'mâlini tehdidâne söyler; sonra rahmete işaret eden isimlerle tesellî eder. Bazen de bazı makasıd-ı cüz'iyeyi zikrettikten sonra, o makasıdı takdir ve ispat için, burhan olarak kavâid-i külliye hükmünde olan isimleri zikrediyor. Bazen de maddî cüz'iyatı zikreder, sonra esmâ-i külliyeyle icmal eder. Ve hâkezâ..."(1)

"Evet, Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyan, bazen âyât-ı kudreti âyetlerde basteder, sonra içerisinden esmâyı çıkarır."

Kudret ayetleri kainattaki yaratmalardır. Kur'an bu yaratmalardan örnekler vererek, en sonunda verdiği örneklerden isimleri çıkarıyor. Mesela, canlıların rızıklarından örnekler getirip en nihayetinde **Rezzak** ismini çıkarıyor.

"Bazen mensucat toplar gibi açar, dağıtır; sonra toplar, esmâda tayyeder."

Bazen de mahlukatı bir top kumaş gibi açar sergiler, en sonunda bir isimde yeniden toplar ve toparlar. Mesela, eşyanın menfaat ve hikmetlerini genişçe zikreder, en nihayetinde **Hakim** isminde toplar.

"Bazen da ef'âlini tafsil ettikten sonra, isimlerle icmal eder."

Bir fiil genişçe izah edildikten sonra, bir isim ile özetlenir. Mesela, kainattaki temizleme ve tanzifat fiilleri genişçe tafsil edildikten sonra, **Kuddüs** ismi ile özetlenmesi gibi.

"Bazen de halkın a'mâlini tehdidâne söyler; sonra rahmete işaret eden isimlerle tesellî eder."

Bazen de insanları amel noktasından ikaz edip tehdit eder, sonra nereye sığınılması gerektiğini göstermek için rahmet ve af kapısı gösterilir.

"Bazen de bazı makasıd-ı cüz'iyeyi zikrettikten sonra, o makasıdı takdir ve ispat için, burhan olarak kavâid-i külliye hükmünde olan isimleri zikrediyor. Bazen de maddî cüz'iyatı zikreder, sonra esmâ-i külliyeyle icmal eder."

Burada durum aksinedir. Basit ve cüzi şeyleri zikrettikten sonra, olayı külli ve geniş kanunlara intikal ettirip bağlıyor. Meselâ, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm kardeşini bir hile ile alması içinde **وَقَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ** diye gayet yüksek bir düsturun zikri buna örnek olarak verilebilir.

Bu kaidelerinin örnekleri Kur'an'da çokça bulunmaktadır. Biz numune olarak bazılarını takdim edelim:

"Allah'a kavuşmayı umanlara gelince, şu bir gerçek ki, Allah'ın belirlediği vakit mutlaka gelecektir. O, Semî'dir, Alîm'dir. " (Kasa, 28/5)

"Müminler o insanlardır ki, Allah'a ve O' nun resulüne inanırlar. Resulle beraber, ortaklaşa bir iş üzerinde buldukları zaman, ondan izin almadan çekip gitmezler. O senden izin isteyenler var ya, onlar Allah'a ve O'nun Resulüne iman edenlerdir. Bazı uğraşları için senden izin istediklerinde, onlardan dilediğine izin ver ve kendileri için af dile. Allah Gafûr'dur, Rahîm'dir. " (Furkan, 25/62)

"Andolsun ki biz Lokman'a şu yolda hikmet verdik: 'Allah'a şükret.' Şükreden kendi lehine şükreder. Nankörlük edense şunu bilmeli: Allah, Ganî'dir, Hamîd'dir. " (Lokman, 31/12)

"Evvel O'dur, Âhir O, Zahir O'dur, Bâtın O!.. O her şeyi hakkıyla bilir." (Hadid, 57/3)

"En güzel isimler Allah'ındır; O'na onlarla dua edin. O'nun isimlerinde yanlış tutum izleyenleri bırakın. Yapıp ettiklerinin cezasını çekeceklerdir. " (A'raf, 7/180)

Yukarıda vermiş olduğumuz ayetler yüzlercesinden bazılarıdır. Dikkat edildiği zaman, önce tecelli konuları tasvir ediliyor, sonra bir iki isimle fezleke yapılıyor. Allah, isimlerini tecellilere hem delil hem de netice yapıyor. Yani tecellileri tasvir ile delil, isimlerle özetlemekle de netice yapıyor.

(1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Onuncu Risale.](#)